

Oponentský posudek bakalářské práce

Kateryna Ruzhyna: Role empatie ve vnímání humanistické fotografie na příkladu výstavy Lidská rodina

Kateryna Ruzhyna se ve své bakalářské práci věnuje výstavě "The Family of Man", která byla jedním z nejvlivnějších a nejambicióznějších výstavních projektů 20. století. Jejím autorem byl slavný fotograf a kurátor Edward Steichen. Autorku při tom zajímá především problém vnímání vystavených fotografií divákem a role empatie v tomto procesu. V první části práce se autorka zabývá historickým a teoretickým vymezením pojmu empatie, s přihlédnutím k oborům estetiky, psychologie a neurověd. Estetické koncepty empatie zkoumá v časovém rozpětí od 19. století do první poloviny 20. století (Theodor Lipps, Wilhelm Worringer, Max Scheler, Edmund Husserl a Edith Stein), v oblasti psychologické reflexe empatie se věnuje „vžívání“ ve Freudově psychoanalýze a v Jaspersově psychiatrii, empatickému převratu Carla Rodgerse a popisu empatie v teorii maďarského psychologa Bely Budy. V souvislosti s intervencemi neurověd do dějin umění zmiňuje výsledky spolupráce Vittoria Galleseho a Davida Freedberga, z novějších příspěvků pak práce Murraye Smitha a Dominica McIvera Lopese. Samotnou výstavu zasazuje do širších souvislostí fenoménu humanistické fotografie i kulturní situace po druhé světové válce. Její rekonstrukce okolností vzniku výstavy je podrobná, soustředí se na historické okolnosti jejího vzniku, na její obsah a následný vliv. Nevyhýbá se ani rozboru kritických hodnocení výstavy, podrobně se věnuje reflexi Rolanda Barthesa a Susan Sonntag. Pouze na okraj zmiňuje kritiku Erica Sandeena, který konstatoval, že *"snímek každodenního života, a to jak ve Spojených státech, tak v zahraničí se stal jedním z dalších způsobů, jakými si Amerika činila nárok na světovou vládu."* V souvislosti s jiným letným konstatováním, že *"mezinárodní prohlídka definitivní výstavy v roce 1955 byla sponzorována nyní zaniklou informační agenturou Spojených států (United States Information Agency), jejímž cílem bylo bránit se propagandě studené války vytvořením lepšího světového obrazu amerických politik a hodnot"* se vnučuje otázka, zda se práce neměla důkladněji zamyslet také nad politickým a ideologickým rámcem organizace výstavy i jejího diváckého a kritického přijetí. Hlavní zájem však autorka směřuje k problému empatie a její role v procesu recepce takových fotografií, jaké byly prezentovány na výstavě "The Family of Man". V poslední části práce proto vybírá několik fotografií a zamýšlí se v souvislosti s těmito konkrétními příklady nad významem empatického prožitku diváků. Přiznává, že kritéria výběru byla stanovena čistě subjektivně a intuitivně je také samotná analýza. Právě tato část práce ukazuje úskalí a limity zvoleného tématu. Empatická reakce diváků je komplexním fenoménem. Je zřejmé, že nástroje estetických věd přelomu 19. a 20. století postihovaly pouze jeden její aspekt, podobně jako psychologické koncepty empatie. V oblasti spolupráce dějin umění s neurovědami pak neustále probíhá důkladný výzkum, který však dospívá k nedefinitivním a často protichůdným závěrům. (V případě recepce uměleckého díla například popis top-down faktorů, který klade důraz na roli kognice už v rámci samotného fyziologického procesu vnímání, je v určitém ohledu v rozporu s popisem mechanismu fungování zrcadlových neuronů). Autorka však analýzy prezentuje sympaticky spíše jako pokus bez nároku na definitivní soud.

Kateryna Ruzhyna odevzdala velmi kvalitně zpracovanou bakalářskou práci, kterou doporučuji k obhajobě s klasifikací výborně.

Doc. PhDr. Marie Rakušanová, Ph.D.

V Praze 12.8.2017